

Évközi 23. vasárnap

Filem 9b–10.12–17

„Egykor haszontalan volt számodra”

...kéréssel fordulok hozzád, én, az öreg Pál, aki most Krisztusért fogságot szenvedek. ¹⁰Fiamért, Onezimusért könyörgök, akinek bilincseimben adtam életet. [...] ¹²Úgy küldöm vissza hozzád, mint saját szívemet. ¹³Szerettem volna magam mellett tartani, hogy helyetted szolgáljon nekem fogságomban, amelyet az evangéliumért viselek, ¹⁴beleegyezésed nélkül azonban mégsem teszem, hogy jótéteményed ne kényszerből fakadjon, hanem önként vállalj. ¹⁵Hiszen talán épp azért hagyott ott egy időre, hogy egyszer s mindenkorra visszakapjad, ¹⁶de már nem mint szolgát, hanem mint többet, mint szeretett testvért, mert nekem teljesen az, de neked még inkább: test szerint is, az Úrban is. ¹⁷Ha tehát együtt érzel velem, fogadd őt úgy, mint engem.

A Filemon levél az Újszövetség legrövidebb írása, ami nem is igazán levél, inkább talán kis feljegyzésnek vagy keresztény „feci”-nek nevezhetnénk. De ez a 23 versnyi szöveg mégis értékes dokumentum lett Onezimusnak, a szökött rabszolgának, aki Pállal találkozott, és megtért. Nevének jelentése szójátékban is megtalálható: a görög „oneszimosz” jelentése: „hasznos”. Egy rabszolga, aki a társadalom előtt értéktelen beszélő szerszám, akit a görög társadalomban csak „emberlábú”-nak, ti. állatnak tartottak. A felvilágosult humanista antik gondolkodó, a filozófus Seneca – aki egyébként Pál apostol kortársa volt – az Erkölcsei levelek c. gyűjteményének 6. levelében rabszolgatartó kortársai véleményét idézve kijelenti: „Ahány rabszolga, annyi ellenség”. Igaz, azt ajánlja barátjának, Luciusnak írott levélében, hogy bánjon emberségesen a rabszolgáival, de soha nem szólítja fel arra, hogy szabadítsa fel.

A keresztény közösségben a rabszolga szabadnak érezhette magát, de a keresztényeknek sem kellett automatikusan felszabadítani rabszolgáikat az ősegyházban. A már igencsak idős Pál apostol – aki már 60 éves is elmúlt a levél írása idején – visszaküldi Onezimuszt Filemonnak, annak a gazdag embernek, aki – feltehetően – a keresztény közösségnek adta a házát Kolosszéban. Pál nem akar törvényt alkotni, hiszen ekkor még az általa alapított keresztény közösségek is a Római Birodalom előtt törvényen kívüli, nem engedélyezett vallási közösségek csoportjába tartoztak. Latba veti azonban minden kedvességét és írói képességét, hogy Filemon – amikor találkozik a büntetésre érdemes volt rabszolgájával –

egy olyan döntést hozzon meg, ami példaértékű lehet a keresztény rabszolgatartók számára. Pál nagyon jól tudja, hogy sokkal értékesebb, ha egy rabszolga felszabadítása a testvéri szeretet következménye, mintha tekintélyi parancsra következne be.

A keresztény közösségek visszatérő problémája volt, hogy nemcsak az etnikai, vallási, hanem a szociális különbségekből adódó feszültségeket is kezelni kellett. Az ókorban az egyik legnagyobb feszültség a rabszolgák és szabadok együttéléséből adódott. Pál elutasítja, hogy a keresztelek által automatikusan megszűnjék a rabszolga státus. *„Ha rabszolga vagy, s úgy nyertél hivatást, ne bánkódj miatta. Még ha szabadá lehetnél is, maradj meg benne”* (1Kor 7,21). Pál nem új társadalmi státust, hanem új öntudatot akar adni a közösségbe lépett rabszolgáknak: *„Aki ugyanis mint rabszolga nyert hivatását az Úrban, az Úrnak szabadosa. Viszont, aki szabad emberként kapta a hivatást, Krisztus rabszolgája”* (1Kor 7,22). De nemcsak a rabszolgáknak ad sajátos feladatot azzal, hogy új módon dolgozzák fel társadalmi helyzetüket, hanem a keresztény közösségnek is fontos feladatot ad az új közösségi tudat kialakítására, amikor kijelenti, hogy mindennél többet jelent, ha valaki komolyan veszi keresztény hivatását, és akkor: *„Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian eggyé lettek Krisztus Jézusban”* (Gal 3,28). Lesújtó véleménye van a rabszolga-kereskedőkről, és ezt ki is mondja: *„a tisztátalanokért, a fajtalanokért, a rabszolga-kereskedőkért, a hazugokért, a hamisan esküvőkért, és mindazért, ami még ellenkezik az igaz tanítással”* (1Tim 1,10). Pál azt is tudja, hogy a keresztény közösségek és a rabszolgáknak közösen kell kialakítani egy példaadó közösséget mások számára. *„Azok, akik a rabszolgaság igájában görnyednek, adják meg gazdájuknak a teljes tiszteletet, hogy az Isten nevéé és tanításunkat ne érje káromlás”* (1Tim 6,1). A rabszolgáknak is fel kell nőniük lelkileg a szabad állapothoz, a felelős gondolkodáshoz.

Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (1948) kötelezővé teszi, és számos ország törvénye már régen írásba foglalta a rabszolgaság eltörlését. Mégis kétezer év keresztény egyházi ténykedése után is még számos országban létezik rabszolgaság. Számos cég pedig úgy kezeli munkavállalóit, mintha a rabszolgái lennének. Ez a viszony csak akkor változik meg, ha az ember változik meg. Talán ezért őrizték meg Páltól ezt az aprócska feljegyzést a keresztény közösségek, és másolták le több ezerszer, hogy tudatosítsák: az egyén és közösség új szemlélete tudja csak elérni azt, hogy az egyik ember ne kezelje megalázni való, értéktelen állatként a másikat.